

Turinys

- 5 Monografijos mecenatai – Užgirių šeima
- 17 Turinys anglų kalba
- 27 Pratarmė

GAMTA

- 29 *Rimvydas Kuskas*. Žiemgalos lygumės Pašvitinio apylinkėse struktūra, kilmė ir kaita
- 61 *Daiva Patalauskaitė*. Pašvitinio apylinkių augmenija
- 65 *Kęstutis Labanauskas*. Senujų valsčiaus dvarų ir parkų apibūdinimas bei jų išlikimo problemos

ISTORIJA

ISTORIJA. ARCHEOLOGIJA

- 75 * *Ernestas Vasiliauskas*. Pašvitinio apylinkės III tūkstantm. pr. Kr.–XVIII a. (archeologijos duomenimis)

ISTORIJA. ARCHYVAI IR LIUDININKAI

- 99 *Robertas Jurgaitis*. Pašvitinio parapijos archyvo susiformavimas ir struktūra
- 105 *Stasys Šimaitis*. Seniausieji Pašvitinio bažnyčios vizitacijų aktai
- 110 * *Jonas Drungilas*. 1639 m. Pašvitinio valdos inventorius
- 144 *Kazys Misius*. Draudžiamosios lietuviškos spaudos platinimas Pašvitinio apylinkėse 1864–1904 metais
- 155 *Kazys Misius*. Pašvitinio dvaro ir miestelio praeitis (iki 1944 m.)
- 195 *V. Steponaitis*. Statistikos piešinėlis (Pašvitinio parapija skaitlinėse)
- 202 *Kazys Misius*. Pašvitinio paštas iki 1940 metų
- 210 *Vytautas Skebas*. Pašvitiniečių žemės ūkio produktų prievolės ir mokesčiai 1940–1941 metais
- 226 *Jonas Milius*. Pašvitinio valsčiaus kaimų ūkis ir kraštovaizdis XX amžiaus permainų verpetuose
- 232 *Jonas Mačiulis*. Žydai Pašvitinyje
- 242 *Vytautas Gaižauskas*. Laimingas bilietas – gyvybė vienai iš keturių tūkstančių

---

* Žvaigždute turinyje žymimi straipsniai, aprobuoti monografijų serijos „Lietuvos valsčiai“ Mokslo darbų komisijos (žr. p. 4). Knygos gale anglų kalba pateikiamos šių straipsnių santraukos.

ISTORIJA. BAŽNYČIA. DRAUGIJOS IR VISUOMENINĖS
ORGANIZACIJOS

- 245 Povilas Spurgevičius. Pašvitinio Švč. Trejybės bažnyčia
245 Istorija
252 Meninis vaizdas
267 *Danutė Povilionienė*. Kunigai parapijiečių prisiminimuose
281 *Vytautas Rapolas Kriaučiūnas*. Šaulių sąjunga Pašvitiny tarpukariu
299 Kitos 1918–1940 metų valsčiaus draugijos.
Parengė Vytautas Rapolas Kriaučiūnas
310 *Vytautas Rapolas Kriaučiūnas*. Seniūnai ir viršaičiai
313 Skirmantas Valiulis. Prieš šimtą metų, arba ką apie Pašvitinį
rašė laikraščiai XX a. pradžioje

ISTORIJA. DOKUMENTAI

- 320 1872 m. Pašvitinio valsčiaus aprašymas. *Parengė Kazys Misius*
324 Pašvitinio parapijos reikalai
329 1910 m. žemės nuosavybės dokumento išrašas
333 1911 m. žemės nuosavybės dokumentas
337 Kaip buvo sudaromos žemės nuomos sutartys. *Parengė
Aldona Vareikienė (Šerkšnytė)*
340 1934 m. pasižadėjimas gražinti Žemės banko paskolą
342 Ištrauka iš 1935 m. žemės reformos skirstymo viensėdžiais
projekto
343 Valstybinis žemės paskirstymo aktas
344 Felicijos Salickienės 1946 04 25 laiškas
347 1901 m. išleistos rankraštinės knygelės pirmųjų puslapių
faksimilė

ISTORIJA. SOVIETMETIS

- 349 *Janina Guobužienė*. Taip gyvenome sovietmečiu
358 *Algirdas Jokūbaitis*. Kolūkių kūrimosi metai
362 *Aldona Mikšytė-Karklienė*. Kur ir kada buvo „Žemdirbio“
kolūkis
364 *Juozas Kazlauskas*. Mikniūnai – nuo kolūkio iki bendrovės
374 Pašvitinio valsčiaus gyventojai, 1940–1985 metais nukentėję
nuo sovietinių okupantų. *Parengė Birutė Burauskaitė,
Juozas Mockūnas*
397 *Genovaitė Baškienė*. Apie Pauliną Arūniene
400 *Algirdas Lititauskas*. Draugystės sodui – ilgiausių metų
403 *Genovaitė Baškienė*. Epitafija Henrikui Šimoliūnui
407 *Marijona Šimoliūnienė*. Pėdos per lygumas

ISTORIJA. ATKŪRUS NEPRIKLAUSOMYBĘ

- 425 *Alfredas Šimkus*. Pašvitinio herbas
426 *Asta Jasiūnienė*. Seniūnija šiandien
435 *Nijolė Šešplaukienė*. Kultūrinio gyvenimo apžvalga
444 *Jonas Voronavičius*. Sugrįžimas
449 *Rima Žemrietaitė* Mikniūnų kaimo bendruomenė

ISTORIJA. ŠVIETIMAS. KULTŪRA

- 453 *Jūra Mockūnienė*. Iš mokyklos istorijos
463 *Stanislovas Buchaveckas*. Pašvitinio valsčiaus pradžios mokyklos 1940–1944 (pirmosios sovietų ir nacių okupacijos) metais
485 *Medžiaga nepatekusi į Pašvitinio mokyklos aprašymus. Sudarė Aloyzas Bėčius*
490 *Donata Mockūnienė*. Žmogus ugdomas ne vien klasėje
498 *Aldona Vareikienė (Šerkšnytė)*. Pašvitinio progimnazija: kūrimosi metai
500 *Juozas Grigaliūnas*. Sportas Pašvitinyje
506 *Vida Stalmačenkienė*. Etnografinio būrelio veikla
509 *Janina Gegieckienė*. Jaunieji samariečiai Pamūšyje
514 *Jonas Gleveckas*. Voronių mokykla
524 *Danutė Povilionienė*. Pašvitinio biblioteka

ISTORIJA. KAIMAI

- 536 *Rima Žemrietaitė* Šikliai
538 *Rima Žemrietaitė* Romas Indriulis. Binėnai
551 *Rima Žemrietaitė* Vainiūnų dvaras
556 *Irena Rudzinskienė*. Tremtiniai
564 *Juozas Mielius*. Širdis troško atsilyginti Tėvynei
568 *Aldona Vareikienė (Šerkšnytė)*. Peluodžiai
582 *Jonas Gleveckas*. Voroniai
589 *Janina Greiškanienė*. Karališkieji Miciūnai
596 *Vytautas Rapolas Kriaučiūnas*. Pelaniškiai
608 *Aldona Vareikienė (Šerkšnytė)*. Išdraskyti lizdai (Liubauskų giminės istorija)
619 *Vytautas Pinkevičius*. Apie Višeikius ir Čičykius
629 *Genovaitė Frankaitė, Kazimieras Pakeltis*. „Buvo kaimas – ir kaimo nėra“
640 *Rima Žemrietaitė* Mikniūnų karčema ir kalvė
644 *Feliksas Klupšas*. *Pro memoria* Bačgaliams

- 651 *Vladas Lašinis*. Sodeliškiai
- 658 *Vytautas Venckevičius*. Valsčiaus pietinio pakraščio kaimų likimai
- 671 *Jonas Mačiulis*. Kivyčiai
- 687 *Leonas Braziulis, Kazimieras Kalibatas*. Ko išsilakstė laimės paukštės
- 692 *Rima Žemrietaitė*. Starkoniai
- 697 *Leonas Braziulis*. Laiko girnų suluošintas kaimas
- 701 *Rita Žadeikytė*. Iš gaisro išgelbėta vystykluose
- 703 *Rima Žemrietaitė*, *Romas Indriulis*. Domančiai
- 708 *Rima Žemrietaitė*. Trivalakiai
- 711 *Skirmantas Valiulis*. Gimtuosius Gražaičius prisiminus

ISTORIJA. ATSIMINIMAI

- 717 *Julija Laimutė Vasiljeviėnė (Povilaitytė)*. Žiupsnelis vaikystės atsiminimų
- 723 *Jonas Voronavičius*. Liudijimai apie NKVD nusikaltimus Vaiškoniuose
- 732 *Jonas Voronavičius*. Neišdildomas gyvenimo tarpsnis
- 738 *Stanislava Lovčkaitė*. Marijos žemė
- 745 *Donata Ona Kriščiūnienė (Urmonaitė)*. Mūsų išgyvenimai
- 748 *Domas Adomaitis*. Šis tas apie Pašvitinį ir jo apylinkę
- 767 Jono Valiulio atsiminimai. *Parengė Skirmantas Valiulis*
- 775 *Juozas Zuokas*. Bučiūnų kaimo gyvenimo aprašymas
- 781 *Vytautas Pinkevicius*. Iš Pašvitinio miestelio praeities
- 786 *Irena Birutė Žmoginienė*. Mano bobutė gyveno Pociūnuose

ETNINĖ KULTŪRA

- 791 *Venantas Mačiekus*. Papročių teisės relikvai XX amžiaus pirmojoje pusėje
- 806 * *Janina Samulionytė*. Pašvitinio apylinkių kulinarinis paveldas
- 839 *Gražina Žumbakienė*. Sodybų želdiniai
- 845 * *Skaidrė Urbonienė*. Kryždirbystė
- 862 *Vytenis Rimkus*. Senoji apylinkių liaudies skulptūra Šiaulių „Aušros“ muziejuje
- 866 *Genovaitė Žukauskienė*. Amatai ir pažangios technikos plitimas
- 892 *Zita Kapučinskienė*. Šis tas iš kaimo papročių
- 910 *Libertas Klimka*. Mėnulio magija kalendoriniuose papročiuose

- 916 *Zita Kapučinskienė*. Iš Pamūšio kultūrinio gyvenimo istorijos
- 938 * *Eliġijus Juvencijus Morkūnas*. Pašvitinio apylinkių malūnai XIX a.–XX a. pirmojoje pusėje
- 994 *Aušra Rūkienė*. Linininkystės papročiai Pašvitinio apylinkėse
- 999 *Marija Rupeikienė*. Pašvitinio valsčiaus pastatų architektūra

KALBA

- 1035 *Kazimieras Garšva*. Pašvitinio apylinkių šnekta
- 1040 *Renata Endzelytė*. Vietų vardai

MITOLOGIJA

- 1061 *Juozas Šliavas*. Pastebėjimai, pasamprotavimai, apibendrinimai
- 1061 1. Medinis stabas Steigviliuose
- 1062 2. Stulpas seniausiuose šaltiniuose
- 1062 3. Kūčių „senis“ ir kaladė
- 1063 4. Mitiniai pasaulio medžiai ir stulpai
- 1066 5. Dar dėl mitologinio stulpo prasmės
- 1067 6. Diemedis
- 1067 7. Sambariai
- 1070 8. Sambarių alus
- 1070 9. Užgavėnių „senis“
- 1071 10. Stabas – Kalėda
- 1072 11. Pavasario dievas *Pérgrubius*
- 1072 12. Belemnitai
- 1073 13. Mėnulis ir laumės
- 1073 14. Jorė
- 1074 15. Brezlė (*Crex crex*)
- 1075 16. Vilkas ir saulė
- 1075 17. Alksnis
- 1076 18. Papartis
- 1077 19. Beržas
- 1077 20. Lazdynas
- 1077 21. Epušė
- 1080 22. Avinas
- 1080 23. Šuo
- 1081 24. Žėkas
- 1082 25. Šluota
- 1082 26. Navikaulis
- 1083 27. Šv. Jurgis
- 1083 28. Girinis
- 1084 29. Laumių vaikai
- 1084 30. Paukščiai ir žemė
- 1085 31. Stulgys (*Totanus ochropus*)
- 1085 32. Dievas Ragis
- 1086 33. Vanduo – stipresnis už ugnį

- 1086 34. Patrimpas ir Mėnulis
- 1087 35. Lėlys (*Caprimulgus europaeus*)
- 1088 36. Grybai ir laumės
- 1089 37. Šalčio ir ledų dievybės
- 1091 38. Lietuvių dievas Sąvaras (Sotvaros)
- 1092 39. M. Strykovskio lietuvių *Goniglis Dziewos*
- 1093 40. J. Lasickio bičių deivė *Austheia*
- 1095 41. M. Strykovskio bičių dievo vardas *Bubilos*
- 1095 42. Velnio žmona Nijolė
- 1096 43. Saulė ir varnos
- 1097 44. Lingė (*Circus aeruginosus*)
- 1097 45. Morė
- 1099 46. Indraja
- 1101 47. Kryžius ir perkūnija
- 1102 48. Nagų kepurės prasmė
- 1102 49. Dar dėl Raseinių Magdės
- 1102 50. Šiaurės pašvaistė, Aušra ir Kovas
- 1103 51. Jovaras, obelis ir rožė
- 1104 52. Mirusiųjų kulto vietos
- 1105 53. Kai kurių laidojimo vietų vardai
- 1106 54. Báltų kulto vietos su vardo šaknimi *rag-*
- 1107 55. Bala – Velnio pakaitalas
- 1107 56. Mūša – šventa upė
- 1108 57. Kareiviško mitologiniai paminklai
- 1110 58. Alkos šalia kapinių
- 1110 59. Ko prašyta alkose?
- 1111 60. Požeminė Saulės ir Mėnulio kelionė
- 1113 61. Dėl Didžiosios Motinos vaizdinio migracijos lietuvių mitologijoje
- 1113 62. Dar dėl porinių gyvulių atvaizdų liaudies mene
- 1113 63. Duobės alkvietėse
- 1115 64. Kas buvo Milda?
- 1116 65. J. Lasickio pirmosios vagos burtai
- 1117 66. Vardų transponavimo klaidos J. Lasickio rašinio „Apie žemaičių dievus“ vertime
- 1118 67. Kurį iš dievų žmonės vis dėlto prašydavo gero oro arba lietaus
- 1119 68. Šventaragis – mitinė būtybė
- 1120 69. Vilkas – báltų kosminis medžiotojas
- 1121 70. Geležinis vilkas ant Taurakalnio
- 1122 71. Kaip buvo vaizduojami senovės lietuvių dievai
- 1124 72. Báltų mitologinė triada
- 1126 73. Dievo sūneliai ir Saulės dukrelės báltų mitologijoje
- 1129 74. Skaičiai *du* ir *trys* mitologijoje
- 1130 75. Dėl liaudies pasakojimų Velnio morfologijos
- 1131 76. Pavasario švenčių ciklo ritualai ir jų prasmė
- 1131 77. Kosminis sandėris ir gyvybės atsiradimas žemėje
- 1132 78. Mirties pradai gyvybėje
- 1132 79. Dėl mitologinių vaizdinių chronologijos
- 1133 80. Mitologiniai medžiai
- 1134 81. Mitologinės smulkmenos

- 1136 82. Arklių dievo vardas lietuvių mitologijoje
- 1136 83. Dėl Joninių personažų vardų lietuvių mitologijoje
- 1137 84. Perkūno valdžios evoliucija baltų mitologijoje
- 1139 85. Baltų mirties ir gyvenimo dievai
- 1140 86. Dievo dvynių kulto atspindžiai baltų mitologijoje
- 1142 87. Mitologijos platumos – tolių toliai
- 1142 88. Seniausi dievų morfai baltų tikėjimuose ir kosmogonija
- 1144 89. Saulės medžioklė medžiotojų epochos tikėjimuose
- 1145 90. Svarbiausių dievų atvaizdų evoliucijos laiptai baltų tikėjimuose
- 1145 91. Mitologinių dvynių vaizdavimo tradicijos lietuvių liaudies dailėje
- 1147 92. Dėl kosminio pasaulio medžio vaizdinio susiformavimo
- 1149 93. Dievo sūneliai, Saulės dukrelės
- 1150 94. Liepos, ažuolai ir skaičiai
- 1150 95. Dar dėl Šuns žvaigždės
- 1151 96. Dėl žodžių *ugnis* ir *vanduo* giminių
- 1152 97. Su krikščionių šventaisiais susieti pagoniškieji dievai
- 1153 98. Mitologijos duomenys Vaižganto „Pragiedruliuose“
- 1154 99. Rytinių baltų gentys ir tikėjimai
- 1156 100. Kuršių dievai
- 1157 101. Kuršių dievybė Pikčius
- 1157 102. Milžinas *Kuršis* ir jo motina Kurtuovė
- 1158 103. XVII a. žemaičių dievai
- 1159 104. Lietaus ir giedros prašymas
- 1160 105. Mitologijos nuotrupos lietuvių mįslėse
- 1161 106. Nuo kada žodžiai *gyvatė* ir *gyvsidabris* turi elementą *gyvas*
- 1162 107. Svarbiausi rytų lietuvių XVI a. pagoniškieji dievai
- 1164 108. Lietuvių karo dievas ir jo palydovai
- 1164 109. Vieno indoeuropiečių mito atgarsiai baltų tikėjimuose
- 1165 110. Dar dėl šventųjų medžių
- 1167 111. Dėl pagrindinių dievybių lyties ir evoliucijos
- 1167 112. Kalnelių milžinai, milžinės ir jų vardai
- 1169 113. Senovinio kulto kalnelių vietos Lietuvoje
- 1171 114. Ažuolas ir liepa – dievų stabai, liepos dievybės kilmė
- 1171 115. Dėl šventųjų medžių ir šventųjų giraičių kilmės
- 1172 116. Baltų ir Šiaurės tautų mitologiniai kontaktai
- 1172 117. Dėl šventovių tipų Lietuvoje
- 1174 118. Vilniaus Perkūno šventykla
- 1175 119. Mildos šventykla Vilniuje
- 1176 120. Svarbiausia žemaičių šventykla prie Nevėžio
- 1177 121. Šventykla kuršių žemaičiuose
- 1179 122. Dievo Kurkio šventykla
- 1179 123. Ringovės Ragio šventykla
- 1181 124. Prūsų Romuvos šventykla
- 1183 125. Dėl Vilniaus Šventaragio slėnio, Šventojo miško, pilkapyno ir Tauro kalno

TAUTOSAKA

- 1185 *Daiva Vyčimienė*. Pašvitinio apylinkių dainos ir dainuojamoji tradicija
- 1232 Pasakos. *Parengė Lina Valiukaitė*
- 1254 *Asta Višinskaitė*. Mįslės, minklės, patarlės, skaičiuotės, erzinimai ir gyvūnų garsų pamėgdžiojimai

IŽYMŪS ŽMONĖS

- 1261 Vytautas Merkys. Kazimieras Aleksandravičius – vyskupo Valančiaus laikų kunigas
- 1271 *Sofija Aleksandravičiūtė (Navickienė)*. Vaistininkas Vincentas Aleksandravičius
- 1284 *Aldona Gaigalaitė*. Veterinarijos gydytojas Domininkas Aleksandravičius
- 1290 *Aldona Gaigalaitė*. Selekcininkas, mokytojas ir ūkvedys Domas Aleksandravičius
- 1302 *Aldona Gaigalaitė*. Mokslininkas ir visuomenės veikėjas Vincas Čepinskis
- 1312 *Aldona Gaigalaitė*. Jonas Čepinskis
- 1319 *Petras Gudelis*. Rimkūnų kautynės ir pirmoji partizanų auka
- 1323 *Margarita Dvarionaitė*. Nepamirštamas kolega Stanislovas Čepinskis
- 1327 *Juozas Radžvilas*. Julius Indrišiūnas
- 1330 *Venantas Mačiekus*. Universiteto rektorius Jonas Bučas
- 1332 *Aldona Gaigalaitė*. Lietuvos kariuomenės brigados generolas Klemensas Popeliučka
- 1341 *Jonas Voronavičius*. Dr. Juozas Urmanas
- 1344 *Jonas Voronavičius*. Lietuvos karo lakūnas Vytautas Varanavičius
- 1347 *Alfredas Šimkus*. Pelnęs pagarbą ir pripažinimą
- 1354 *Audronė Viktorija Škiudaitė*. Talentinga Užgirių giminė iš Žvirblinių
- 1366 *Teodora Morkūnienė*. Vytautas iš plačiašakės Užgirių giminės
- 1372 *Algis Padora*. Zaleckių-Užgirių giminės susitikimas Žvirblinių dvare
- 1374 *Mindaugas Tamošaitis*. Jonas Algirdas Antanaitis
- 1378 *Jonas Algirdas Antanaitis*. Jonas Antanaitis – pažangus ūkininkas ir ilgametis valsčiaus viršaitis

- 1386 *Kazimieras Garšva*. Kalbininkas Juozas Bilevičius
- 1389 *Antanas Čalnaris*. Dievai miršta
- 1394 *Rima Žemrietaitė*. Ažuolų genys
- 1396 *Rima Žemrietaitė*. Daktaras iš Trivalakių
- 1407 *Jonas Voronavičius*. Lietuvą kūrėme su užsidegimu
- 1410 *Aldona Vareikienė (Šerkšnytė)*. Peluodžių Šerkšnių dinastija
- 1424 *Ingrida Korsakaitė*. Šaknys Šiaurės Lietuvoje: Kosto Korsako biografijos metmenys
- 1438 *Vitas Areška*. Kiek ir kaip Kosto Korsako autoritetas paveikė lietuvių literatūrą
- 1456 *Vytenis Rimkus*. Ingrida Korsakaitė ir Pašvitinys
- 1460 *Audronė Viktorija Škiudaitė*. Domo Adomaičio iš Laitiešinių atradimai Amerikoje
- 1466 *Audronė Viktorija Škiudaitė*. „Mano visa siela buvo Lietuvių bendruomenėje“
- 1475 Iškilūs Pašvitinio krašto žmonės. *Parengė Genė Juodytė*
- 1486 Straipsnių, įvertintų monografijų serijos „Lietuvos valsčiai“ Lietuvos lokolinių tyrimų mokslo darbų komisijos, reziumė anglų kalba
- 1491 Apie autorius
- 1494 Santrumpos ir sutrumpinimai
- 1497 *Aloyzas Bėčius*. Monografijos finansuotojai ir rėmėjai
- 1498 Buvusio Pašvitinio valsčiaus ir seniūnijos žemėlapis. *Sudarė UAB „Žemėlapių artelė“ kartografė Aira Dubikaltienė*
- 1499 Buvusio Pašvitinio valsčiaus demografinis žemėlapis. *Sudarė UAB „Žemėlapių artelė“ kartografė Aira Dubikaltienė*
- 1500 Pašvitinio seniūnijos žemėlapis. *Sudarė UAB „Žemėlapių artelė“ kartografė Aira Dubikaltienė*
- 1501 Pašvitinio seniūnijos demografinis žemėlapis. *Sudarė UAB „Žemėlapių artelė“ kartografė Aira Dubikaltienė*
- 1502 Pašvitinio miestelio žemėlapis. *Sudarė UAB „Žemėlapių artelė“ kartografė Aira Dubikaltienė*
- 1503 Pašvitinio valsčiaus kultūros ir gamtos paminklų žemėlapis. *Sudarė UAB „Žemėlapių artelė“ kartografė Aira Dubikaltienė*
- 1504 Buvusių Lietuvos valsčių žemėlapis. *Sudarė UAB „Žemėlapių artelė“ kartografė Aira Dubikaltienė*
- 1506 Buvusių Lietuvos valsčių abėcėlinis sąrašas
- 1508 Buvusių Lietuvos valsčių teritorinis sąrašas

- 1510 Apie seriją „Lietuvos valsčiai“
- 1514 Rengiamų bei išleistų „Lietuvos valsčių“ serijos monografijų žemėlapis. Sudarė UAB „Žemėlapių artelė“ kartografe Aira Dubikaltienė
- 1516 Apie seriją „Lietuvos valsčiai“ (anglų k.)
- 1519 Asmenvardžių rodyklė. Sudarė Jūratė Baradinskienė, Džordžita Kaušpėdaitė, Aloyzas Bėčius

*Spalvotų iliustracijų puslapių intarpas, p. 961–984.
Parengė Aloyzas Bėčius*

Contents

- 5 The Užgiriai family members–patrons of the present book
17 Contents in English
27 Preface

NATURE

- 29 *Rimvydas Kuskas*. Structure, origin and development of the Žiemgala Plain in the area of Pašvitinys
61 *Daiva Patalauskaitė*. Vegetation in the area of Pašvitinys
65 *Kęstutis Labanauskas*. Definition of old estates and parks of the county and problems of their survival

HISTORY

HISTORY. ARCHAEOLOGY

- 75 * *Ernestas Vasiliauskas*. The area of Pašvitinys from the start of the 3rd millennia to the 18th century (archaeological data)

HISTORY. ARCHIVES AND WITNESSES

- 99 *Robertas Jurgaitis*. Formation and structure of the Pašvitinys Parish archive
105 *Stasys Šimaitis*. The oldest acts of visitations of the Pašvitinys Church
110 * *Jonas Drungilas*. The 1639 inventory of the Pašvitinys domain
144 *Kazys Misius*. Spreading of banned Lithuanian press in the area of Pašvitinys in 1864–1904
155 *Kazys Misius*. The past of the estate and the township of Pašvitinys (before 1944)
195 *V. Steponaitis*. A statistical drawing (Pašvitinys Parish records)
202 *Kazys Misius*. The Pašvitinys Post Office before 1940
210 *Vytautas Skebas*. The duties and taxes on agricultural products for a Pašvitinys dweller in 1940–1941
226 *Jonas Milius*. A village farm in the area of Pašvitinys and landscapes during the vortexes of the 20th century
232 *Jonas Mačiulis*. The Jews in Pašvitinys
242 *Vytautas Gaižauskas*. A lucky ticket–the life for one of four thousand

---

* The asterisk in the contents marks articles approved by the “Lietuvos valsčiai” Monograph Series Lithuanian Local Researches Commission for Scientific Works. Their summaries are presented at the end of the book.

HISTORY. CHURCH, SOCIETIES AND PUBLIC ORGANISATIONS

- 245 Povilas Spurgevičius. The Holy Trinity Church in Pašvitinys
245 History
252 Artistic view
- 267 *Danutė Povilionienė*. The priests recollected by parish people
- 281 *Vytautas Rapolas Kriaučiūnas*. The Riflemen Union in Pašvitinys before the WWII
- 299 *Vytautas Rapolas Kriaučiūnas*. Other societies in the Pašvitinys area in 1918–1940
- 310 *Vytautas Rapolas Kriaučiūnas*. The elders and chiefs of the districts
- 313 Skirmantas Valiulis. A hundred years ago, or what did newspapers write about Pašvitinys at the start of the 20th century

HISTORY. DOCUMENTS

- 320 A description of the Pašvitinys *Valsčius*. Prepared by Kazys Misius
- 324 The matters of the Pašvitinys Parish
- 329 An extract from a 1910 land property document
- 333 The 1911 land property document
- 337 How the land lease used to be documented. Prepared by Aldona Vareikienė (*Šerkšnytė*)
- 340 A pledge in 1934 to pay back the Land Bank loan
- 342 An extract from the 1935 Land Reform project of subdivision into homesteads
- 343 National land subdivision act
- 344 A letter by Felicija Salickienė on 25 April 1946
- 347 A facsimile of the first pages from a hand-written book issued in 1901

HISTORY. SOVIET PERIOD

- 349 *Janina Guobužienė*. That's how we lived in Soviet time
- 358 *Algirdas Jokūbaitis*. The years when kolkhozes were formed
- 362 *Aldona Mikšytė-Karklienė*. Where and when the Žemdirbys (Farmer) kolkhoz was
- 364 *Juozas Kazlauskas*. Mikniūnai—from a kolkhoz to the company
- 374 The Pašvitinys *Valsčius* people, who suffered from Soviet occupants in 1940–1985. Prepared by Birutė Burauskaitė, Juozas Mockūnas
- 397 *Genovaitė Baškienė*. About Paulina Arūnienė
- 400 *Algirdas Lititauskas*. Long live the Friendship Garden

- 403 *Genovaitė Baškienė*. The epitaph to Henrikas Šimoliūnas
- 407 *Marijona Šimoliūnienė*. The footsteps across the plains
HISTORY. AFTER THE INDEPENDENCE IS RESTORED
- 425 *Alfredas Šimkus*. The coat of arms of Pašvitinys
- 426 *Asta Jasiūnienė*. The Neighbourhood today
- 435 *Nijolė Šešplaukienė*. A review of cultural life
- 444 *Jonas Voronavičius*. Coming back
- 449 Rima Žemrietaitė The community of Mikniūnai village
HISTORY. EDUCATION. CULTURE
- 453 *Jūra Mockūnienė*. From a school history
- 463 *Stanislovas Buchaveckas*. Primary schools in Pašvitinys *Valsčius*
in 1940–1944 (during the first Soviet and Nazi occupations)
- 485 Material that did not fall into the descriptions of Pašvitinys
School. *Compiled by Aloyzas Bėčius*
- 490 *Donata Mockūnienė*. A human is being educated not only
in the school
- 498 *Aldona Vareikienė (Šerkšnytė)*. Pašvitinys progymnasium:
its start years
- 500 *Juozas Grigaliūnas*. The sports in Pašvitinys
- 506 *Vida Stalmačėnienė*. The activities of an ethnographic circle
- 509 *Janina Gegieckienė*. The Young Samaritans in Pamūšis
- 514 *Jonas Gleveckas*. A school in Voroniai
- 524 *Danutė Povilionienė*. The Pašvitinys Library
HISTORY. VILLAGES
- 536 Rima Žemrietaitė Šikliai
- 538 Rima Žemrietaitė *Romas Indriulis*. Binėnai
- 551 Rima Žemrietaitė The estate of Vainiūnai
- 556 *Irena Rudzinskienė*. The village of Tremtūniai
- 564 *Juozas Mielius*. The heart longed to repay to the Homeland
- 568 *Aldona Vareikienė (Šerkšnytė)*. Peluodžiai
- 582 *Jonas Gleveckas*. Voroniai
- 589 *Janina Greiškanienė*. Karališkėji (Royal) Miciūnai
- 596 *Vytautas Rapolas Kriaučiūnas*. Pelaniškiai
- 608 *Aldona Vareikienė (Šerkšnytė)*. The nests torn (A story of
the Liubauskai kin)
- 619 *Vytautas Pinkevičius*. About Višeikiai and Čičykiai
- 629 *Genovaitė Frankaitė, Kazimieras Pakeltis*. “There was a village,
there is no village”

- 640 Rima Žemrietaitė Mikniūnai inn and smithery
- 644 Feliksas Klupšas In memory of Bačgaliai
- 651 *Vladas Lašinis*. Sodeliškiai
- 658 *Vytautas Venckevičius*. Fate of villages at the southern margins of the area
- 671 *Jonas Mačiulis*. Kivyčiai
- 687 *Leonas Braziulis, Kazimieras Kalibatas*. Why the birds of fortune scurried away
- 692 Rima Žemrietaitė Starkoniai
- 697 *Leonas Braziulis*. The village maimed by time millstones
- 701 *Rita Žadeikytė*. Saved from fire in swaddling-clothes
- 703 Rima Žemrietaitė *Romas Indriulis*. Domančiai
- 708 Rima Žemrietaitė Trivalakiai
- 711 Skirmantas Valiulis Recollecting about my home-village of Gražaičiai

HISTORY. REMINESCENCES

- 717 *Julija Laimutė Vasiljeviėnė (Povilaitytė)*. A thimbleful of childhood memories
- 723 *Jonas Voronavičius*. Witnessing NKVD crimes in Vaiškoniai
- 732 *Jonas Voronavičius*. An indelible stage of life
- 738 Stanislava Lovčikaitė The Mary's Land
- 745 *Donata Ona Kriščiūnienė (Urmonaitė)*. Our trials
- 748 Domas Adomaitis There's more about Pašvitinys and its environs
- 767 Reminiscences by Jonas Valiulis. Prepared by Skirmantas Valiulis
- 775 *Juozas Zuokas*. A description of life in Bučiūnai
- 781 *Vytautas Pinkevicius*. From the past of the Pašvitinys Town
- 786 *Irena Biruė Žmoginienė*. My grandmother lived in Pociūnai

ETHNIC CULTURE

- 791 *Venantas Mačiekus*. The remains of custom law in the first half of the 20th century
- 806 * *Janina Samulionytė*. The culinary heritage of Pašvitinys area
- 839 *Gražina Žumbakienė*. Homestead plantations
- 845 * *Skaidrė Urbonienė*. Cross making
- 862 *Vytenis Rimkus*. Old native sculptures of the area exposed in the Aušra Museum in Šiauliai

- 866 *Genovaitė Žukauskienė*. The handicraft and spread of innovative technologies
- 892 *Zita Kapučinskienė*. There's more about the village traditions
- 910 *Libertas Klimka*. The Moon magic in calendar customs
- 916 *Zita Kapučinskienė*. From Pamūšis culture life history
- 938 **Eligijus Juvencijus Morkūnas*. The mills in the area of Pašvitinys from the 19th to the first half of the 20th centuries
- 994 *Aušra Rūkienė*. Flax cultivation traditions in the area of Pašvitinys
- 999 *Marija Rupeikienė*. The architecture of Pašvitinys *Valsčius* administrative building

LANGUAGE

- 1035 *Kazimieras Garšva*. The dialect of Pašvitinys area
- 1040 *Renata Endzelytė*. The names of places

MYTHOLOGY

- 1061 *Juozas Šliavas*. Commentary, discussions and generalisations
- 1061 1. A wooden idol in Steigviliai
- 1062 2. The pole in the oldest sources
- 1062 3. Christmas Eve 'Old Man' and a log
- 1063 4. Mythic world trees and poles
- 1066 5. On the meaning of the mythological pole
- 1067 6. Southernwood
- 1067 7. *Sambariai* (a spring end feast)
- 1070 8. The *Sambariai* Beer
- 1070 9. Shrovetide's old man
- 1071 10. An idol–*Kalėda*
- 1072 11. *Pėgrubius*–the god of spring
- 1072 12. *Belemnites*
- 1073 13. The Moon and the pixies
- 1073 14. *Jorė*–a spring advent feast
- 1074 15. Corn crane (*Crex crex*)
- 1075 16. The Wolf and the Sun
- 1075 17. Alder
- 1076 18. Fern
- 1077 19. Birch
- 1077 20. Hazel
- 1077 21. Aspen
- 1080 22. Ram
- 1080 23. Dog
- 1081 24. *Žėkas* (a character of Pagan ceremonies)
- 1082 25. Broom
- 1082 26. *Navikaulis* (Bone tumour)

- 1083 27. St. George
- 1083 28. Girinis–god of forests
- 1084 29. The kids of pixies
- 1084 30. The birds and the earth
- 1085 31. Great snipe (*Totanus ochropus*)
- 1085 32. The god Ragis
- 1086 33. Water is stronger than fire
- 1086 34. The God Patrimpas and the Moon
- 1087 35. European nightjar (*Caprimulgus europaeus*)
- 1088 36. Mushrooms and pixies
- 1089 37. The gods of Frost and Ice
- 1091 38. Lithuanian god Sātvaras (Sotvaros)
- 1092 39. M. Strykowski's Lithuanian *Goniglis Dziewos*
- 1093 40. J. Łasicki's bee goddess *Austheia*
- 1095 41. M. Strykowski's bee god name *Bubilos*
- 1095 42. Devil's wife Nijolė
- 1096 43. The Sun and the Crows
- 1097 44. Marsh harrier (*Circus aeruginosus*)
- 1097 45. Morė
- 1099 46. Indraja
- 1101 47. The Cross and the Thunder
- 1102 48. Meaning of nail cap
- 1102 49. Again on Magdė from Raseiniai
- 1102 50. Aurora, Dawn and March
- 1103 51. Sycamore tree, apple tree and turnip
- 1104 52. Sites of the cult of the dead
- 1105 53. The names of some burial sites
- 1106 54. The sites of the Baltic cult with their name having
a radical of *rag-*
- 1107 55. A swamp as Devil's substitute
- 1107 56. Mūša as a holy river
- 1108 57. Mythological monuments in Kareiviškis
- 1110 58. Alkas (cult sites) at the cemetery
- 1110 59. What did people ask at the Alkas?
- 1111 60. The underground trip of Sun and Moon
- 1113 61. On the Great Mother image migration in Lithuanian
mythology
- 1113 62. Again on reflection of pair animals in folk art
- 1113 63. The pits on the Alkas
- 1115 64. Who was Milda?
- 1116 65. The magic of the first furrow by J. Łasicki
- 1117 66. The errors in transcription of names in the translation
of the J. Łasicki's work '*De Diis Samogitarum*' (About
the gods of *Žemaičiai*)
- 1118 67. Which was the god the people asked for good weather
or rain
- 1119 68. Šventaragis as a mythic creature
- 1120 69. The Wolf—a space hunter of the Balts
- 1121 70. The Iron Wolf on the Taurakalnis
- 1122 71. How the ancient Lithuanian gods were depicted
- 1124 72. A mythological triad of the Balts

- 1126 73. The God's sons and Sun's daughters in the Baltic mythology
- 1129 74. The figures 2 and 3 in mythology
- 1130 75. On the morphology of Devil in folk stories
- 1131 76. The rituals of Spring Feast cycle and its meaning
- 1131 77. A cosmic bargain and origin of life on the Earth
- 1132 78. The springs of death in the life
- 1132 79. On chronology of mythological images
- 1133 80. Mythological trees
- 1134 81. Mythological specialities
- 1136 82. The name of the God of Horses in Lithuanian mythology
- 1136 83. On the name of the Joninés (St. John's Eve) personage in Lithuanian mythology
- 1137 84. The evolution of Perkūnas (Thunder) power in the mythology of Balts
- 1139 85. The gods of death and life of the Balts
- 1140 86. Reflections of the cult of God's twins in the mythology of the Balts
- 1142 87. The broadness of mythology—far away distances
- 1142 88. The oldest morphs of gods and the cosmogony in the believes of the Balts
- 1144 89. The Sun's hunt in the believes of hunters' epoch
- 1145 90. Main steps of evolution in main portrayals of gods in the believes of the Balts
- 1145 91. Traditions in depiction of mythological twins in Lithuanian folk art
- 1147 92. On formation of the image of cosmic world tree
- 1149 93. God's son's, Sun's daughter's
- 1150 94. Linden-trees, oaks and figures
- 1150 95. Again on Dog's star (*Sirius*)
- 1151 96. On the relatives of the words *ugnis* (fire) and *vanduo* (water)
- 1152 97. Pagan gods related to Christian saints
- 1153 98. Mythological data in '*Pragiedruliai*' (Rays of Hope) by Vaižgantas
- 1154 99. The tribes of Eastern Balts and their believes
- 1156 100. Curonian gods
- 1157 101. Curonian god Pikčius
- 1157 102. Giant Kuršis and his mother Kurtuovė
- 1158 103. The 17th century Samogitian gods
- 1159 104. Prayers for rain or clear sky
- 1160 105. Mythology fragments in the Lithuanian riddles
- 1161 106. When from the words *gyvatė* (snake) and *gyvsidabris* (mercury) have the element *gyvas*
- 1162 107. Main Lithuanian Pagan gods in the 16th century
- 1164 108. The Lithuanian war god and his suite
- 1164 109. The echoes of an Indo-European myth in the believes of the Balts
- 1165 110. Again on a holy tree
- 1167 111. On the sex and the evolution of main deities
- 1167 112. Hill giants and giantesses and their names

- 1169 113. The sites of ancient cult hills in Lithuania
 1171 114. The Oak and the Linden-tree as gods' idols; the origin
 of the Linden deity
 1171 115. On the origin of holy tree and holy woods
 1172 116. The mythological contacts between the Balts and
 the Northern people
 1172 117. On the type of holy sites in Lithuania
 1174 118. The Perkūnas (Thunder) temple in Vilnius
 1175 119. The Milda temple in Vilnius
 1176 120. The main Samogitian temple at the Nevėžis River
 1177 121. A temple in the Curonian Samogitia
 1179 122. A temple of the God Kurkis
 1179 123. A temple of Ragis in Ringovė
 1181 124. A temple of Prussian Romuva
 1183 125. On Šventaragis Valley, holy wood, barrow and Tauras
 Hill in Vilnius

FOLKLORE

- 1185 *Daiva Vyčinienė*. The songs and singing traditions in
 Pašvitinys area
 1232 Fairy tales. *Prepared by Lina Valiukaitė*
 1254 *Asta Višinskaitė*. Puzzles, riddles, proverbs and countings,
 as well as tease and imitation of animal sounds

CELEBRITIES

- 1261 *Vytautas Merkys*. Kazimieras Aleksandravičius, a priest
 of the Bishop Valančius times
 1271 *Sofija Aleksandravičiūtė (Navickienė)*. Vincentas Aleksandravičius,
 a pharmacist
 1284 *Aldona Gaigalaitė*. Domininkas Aleksandravičius, a veterinarian
 1290 *Aldona Gaigalaitė*. Domas Aleksandravičius, a selectionist,
 teacher and manager
 1302 *Aldona Gaigalaitė*. Vincas Čepinskis, a scholar and public man
 1312 *Aldona Gaigalaitė*. Jonas Čepinskis
 1319 *Petras Gudelis*. The battle of Rimkūnai and the first victim
 among the partisans
 1323 *Margarita Dvarionaitė*. My unforgettable colleague
 Stanislovas Čepinskis
 1327 *Juozas Radžvilas*. Julius Indrišiūnas
 1330 *Venantas Mačiekus*. University rector Jonas Bučas
 1332 *Aldona Gaigalaitė*. Lithuanian army brigade general
 Klemensas Popeliučka

- 1341 *Jonas Voronavičius*. Dr. Juozas Urmanas
- 1344 *Jonas Voronavičius*. Lithuanian war pilot Vytautas Varanavičius
- 1347 *Alfredas Šimkus*. Who gained the respect and the recognition
- 1354 *Audronė Viktorija Škiudaitė*. A talented member of the Užgiriai kin from Žvirbliniai
- 1366 *Teodora Morkūnienė*. Vytautas from a widely branching Užgiriai kin
- 1372 *Algis Padora*. The meeting of Zaleckiai-Užgiriai kin in the estate of Žvirbliniai
- 1374 *Mindaugas Tamošaitis*. Jonas Algirdas Antanaitis
- 1378 *Jonas Algirdas Antanaitis*. Jonas Antanaitis an innovative farmer and longtime head of *Valsčius*
- 1386 *Kazimieras Garšva*. Juozas Bilevičius, a linguist
- 1389 Antanas Čalnaris. The gods die
- 1394 Rima Žemrietaitė. A woodpecker of oaks
- 1396 Rima Žemrietaitė. A doctor from Trivalakis
- 1407 *Jonas Voronavičius*. We were creating Lithuania with enthusiasm
- 1410 *Aldona Vareikienė (Šerkšnytė)*. A dynasty of Šerkšniai in Peluodžiai
- 1424 *Ingrida Korsakaitė*. The roots in North Lithuania: Kostas Korsakas biography outline
- 1438 *Vitas Areška*. How much and how the authority of Kostas Korsakas affected the Lithuanian literature
- 1456 *Vytenis Rimkus*. Ingrida Korsakaitė and Pašvitinys
- 1460 *Audronė Viktorija Škiudaitė*. Discoveries made by Domas Adomaitis from Laitiešiniai in America
- 1466 *Audronė Viktorija Škiudaitė*. "All my soul was in the Lithuanian community"
- 1475 Prominent people of the Pašvitinys land. *Prepared by Genė Juodytė*
- 1486 English summaries of the papers approved by the "Lietuvos valsčiai" Monograph Series Lithuanian Local Researches Commission" for Scientific Works
- 1491 About the authors
- 1494 Abbreviations
- 1497 *Aloyzas Bėčius*. Fiscal sponsors and promoters of the monograph
- 1498 The map of former Pašvitinys *Valsčius* and Neighbourhood. *Compiled by UAB Žemėlapių Artelė cartographer Aira Dubikaltienė*

- 1499 A demographic map of former Pašvitinys *Valsčius*. Compiled by UAB *Žemėlapių Artelė* cartographer *Aira Dubikaltienė*
- 1500 The map of Pašvitinys Neighbourhood. Compiled by UAB *Žemėlapių Artelė* cartographer *Aira Dubikaltienė*
- 1501 A demographic map of Pašvitinys Neighbourhood. Compiled by UAB *Žemėlapių Artelė* cartographer *Aira Dubikaltienė*
- 1502 The map of Pašvitinys Township. Compiled by UAB *Žemėlapių Artelė* cartographer *Aira Dubikaltienė*
- 1503 The map of culture and nature monuments in Pašvitinys *Valsčius*. Compiled by UAB *Žemėlapių Artelė* cartographer *Aira Dubikaltienė*
- 1504 The map of former Lithuanian rural districts called *Valsčiai*. Compiled by UAB *Žemėlapių Artelė* cartographer *Aira Dubikaltienė*
- 1506 The alphabetic list of former Lithuanian *Valsčiai*
- 1508 The territorial list of former Lithuanian *Valsčiai*
- 1510 About the “Lietuvos *Valsčiai*” series
- 1514 The map of “Lietuvos *Valsčiai*” series monographs to be published and those already published. Compiled by UAB *Žemėlapių Artelė* cartographer *Aira Dubikaltienė*
- 1516 About the “Lietuvos *Valsčiai*” series (in English)
- 1519 The index of personal names. Compiled by *Jūratė Baradinskienė, Džordžita Kaušpėdaitė and Aloyzas Bėčius*

The insert of colour illustrations. Compiled by Aloyzas Bėčius, p. 961–984